

L'aparició de les primeres societats agrícoles i la consolidació de la propietat privada

HISTÒRIA DE L'AGRICULTURA

Hi ha un consens generalitzat que la Revolució agrícola va tenir lloc de forma simultània als volts del 1.000 i 8.000 aC a la zona que els antropòlegs anomenen les *Latituds Afortunades* (veure mapa). La ciutat bíblica de Jericó, fundada entre el 7.000 i el 9.000 aC, està considerada el primer assentament agrícola del món. Es creu que cap el 4.500, Egipte ja tenia dominada perfectament el gruix del que avui anomenem agricultura, i cap el 3.000 també la Xina.

La transició de societats caçadores recol·lectores a societats agràries va ser un canvi llarg i desigual segons les zones que va canviar i accelerar l'evolució de l'espècie humana per sempre. Avui encara, el gran gruix cultural, institucional, el llenguatge, o els costums que es poden passar més desapercebuts, es van configurar durant la revolució agrícola i la consegüent primera revolució urbana posterior. Cal posar en perspectiva que el 90% de la nostra història com a espècie s'ha desenvolupat en societats caçadores-recol·lectores, només la resta –entre 10.000 i 12.000 anys– en el model de societat agrícola, i tant sols 200 anys des del començament de les primeres societats industrials, dada que ho posa tot en perspectiva.

En la revolució agrícola, per exemple, estan les bases de les religions monoteistes, en sí ja una revolució, les primeres institucions jurídiques, sistemes comptables i també les primeres operacions de crèdit i el naixement de l'arrendament del treball, o la sofisticació en els estaments socials. L'home, per primera vegada de forma clara, començava a dominar el medi i no a l'inrevés com havia estat durant les eres dels nostres avantpassats proto-humans. La concentració i eclosió demogràfica fruit de l'agricultura va obligar al desenvolupament d'institucions, més tangibles o menys, per organitzar un ordre social cada cop més extens i complexe. La vida pública, és a dir, la solució de conflictes que ens afecten a tots, va passar de ser residual en les primeres societats humanes a ocupar un lloc central en les societats agrícoles.

Neix la **política**, paraula que deriva de la paraula grega *polis*, utilitzada tant per denominar les primeres ciutats com per denominar el que "ens afecta a tots." En les primeres polis, després als primers proto-Estats moderns,

el vincle d'unió deixava de ser la tribu –una barreja de parentesc extens–, per passar a ser el territori. Amb la lenta consolidació dels primers Estats és també quan la propietat privada passarà de ser una institució informal a tenir una consideració legal, protegida per els poders públics i legitimada per l'ús i l'herència.

És durant aquest temps on també es configuren els primers drets de propietat. Durant les primeres societats humanes de caçadors-recol·lectors, els drets de propietat eren, sobretot, per organitzar el control del territori; existien demandes de propietat individual que es limitàvem a les armes o senzills utensilis o efectes personals. El bestiar, per exemple, es considerava, com els boscos o demés recursos econòmics com una propietat tribal.

L'agricultura sofisticarà la institució dels drets de propietat afavorint un canvi d'escala important des de la tribu, abans de l'agricultura imprescindible per la supervivència, cap el nucli de la família. En primer lloc, s'aprofundirà sobre la propietat dels béns mobles el que permetrà acumular excedent, és a dir estalvi, i per tant començar acumular de forma massiva béns de capital que, tanmateix, no despuntarà definitivament fins la revolució industrial. És durant la consolidació de les societats agrícoles que la propietat privada es convertirà en una de les institucions humanes bàsiques per la convivència pacífica i per el bon ús dels recursos econòmics.

Des del seu inici, la propietat, com assenyala l'historiador **Richard Pipes**, estava lligada a un grup familiar, amb lligams de sang reals. Així com en l'era tribal, el concepte de propietat estava lligat a la tribu, també els fills malgrat no siguessin de sang el que també volia dir que les relacions pares-fills eren més febles i pobres, en la societat agrícola és quan agafa forma la idea de família com unitat nuclear dins la societat. En tot cas, la idea de propietat és un fenomen universal lligat a la pròpia antropologia de les persones i també en els animals on en la majoria de mamífers tenen certes jerarquies i una idea, malgrat que primitiva, de la propietat. Tanmateix, amb el naixement de l'excedent també neix la lluita per aquest excedent, es a dir les primeres guerres. En l'origen, de nou, la pressió demogràfica sobre els recursos.

La població mundial era tan sols de 50.000 persones en el 70.000 aC. i va créixer a un nivell molt, molt lent durant l'era de l'home caçador-recol·lector. Al 15.000 aC. es calcula que en tot el planeta hi havien 3 milions de persones, menys que en l'àrea metropolitana de Barcelona. La Revolució agrícola accelerarà per primer cop la demografia que passarà de 5 milions de persones al 9.500 aC. als 450 milions al 1.500 aC. L'impuls econòmic també impulsarà les primeres escriptures de les que es tenen constància al 3.300 aC a la zona que avui és el sud de l'Iraq.

La revolució agrícola tindrà un impacte enorme en el món animal. En poc temps, l'home passava de ser una espècie més en el planeta a convertir-se en la gran espècie dominant per sobre totes les demés. Malgrat existeixen diverses teories que justifiquen d'una manera o altre l'element diferencial de l'home entre la resta de mamífers, existeix un ampli consens en emfatitzar la nostra capacitat per imaginar i comunicar conceptes abstractes. La idea de Déu, de bellesa, el dret penal o el concepte de nació o llibertat per posar només uns dels moltíssims exemples.

D'aquesta manera, una quantitat cada cop més gran de persones es podien coordinar de manera efectiva, alineats amb un mateix objectiu. És amb aquesta col·laboració extensa, sense pràcticament límits, que l'home ha estat capaç de conquerir els cinc continents, aixecar gratacels, fabricar un telèfon mòbil o arribar a la Lluna.

Sovint es diu que les persones tenim el gran repte d'afrontar la revolució digital amb lleis de la revolució industrial, la sociologia i els costums de la societat agrícola, i un cervell configurat durant els 75.000 anys de la nostra època de caçadors-recol·lectors. Posar les coses en perspectiva també ens fa ser més humans. En resum, hi ha algunes consideracions sobre la pro-

pietat que cal entendre i tenir present per tal de fer una correcta lectura del passat i entendre bé el nostre present. En primer lloc, el desig d'adquirir alguna cosa és un fenomen universal en les persones, també en els animals, tant en les societats més primitives com en les cultures més avançades. És un desig que està relacionat amb el sentiment d'autopreservació i té un component psicològic a l'incrementar els sentiments de capacitat i autoestima d'un mateix. En paraules de l'historiador **E.A. Hoebel**: *"la propietat és tan omnipresent com l'home, una part imprescindible del teixit social."* La propietat inclou béns tangibles però també creacions artístiques de tot tipus e idees. Sense propietat no existirien ni els periodistes ni la premsa, ni el Cinema, ni la literatura o la música entre d'altres.

Com han demostrat diversos autors, el comunisme primitiu, és a dir, l'existència de societats sense propietat privada, és un mite sense cap base. L'antropologia de l'home no coneix cap societat on no hi hagin existit drets de propietat. El segon gran catalitzador que enfortirà el concepte de propietat serà el renaixement del comerç i de les ciutats a partir dels segles XI-XII. El desenvolupament del comerç marítim, el desenvolupament i sofisticació de la banca i el crèdit, i les primeres indústries van elevar l'estatus de la propietat a institució sacrosanta en paraules de Pipes en l'Europa dels segles XVIII i XIX i va ser aquest un fet fonamental que explica la Revolució Industrial i el gran progrés econòmic que vindrà posteriorment.

Per últim, és important entendre el vincle inseparable que existeix entre propietat i llibertat. La llibertat i els drets individuals que associem aquesta llibertat tenen el seu origen en la propietat, paraula que sovint es pot utilitzar com a sinònim de llibertat. La propietat és el que ens dona i protegeix els nostres drets de terceres persones i també, i sovint més important, de les possibles agressions de l'Estat.

Des d'aquesta òptica, els grans desastres socials del segle XX –l'historiador **Paul Johnson** en el seu llibre *Tiempos Modernos*, parla de l' "era de les col·lectivitacions"– no són més que la pèrdua de llibertats i autoritarisme que implica qualsevol atac institucionalitzat per part de l'Estat el que serveix per descriure les tres grans bèsties del passat segle: nazisme, feixisme i comunisme. Lliçó que fora bo no oblidar mai.